

Рекомендовано вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 9 від 23.06.2016 р.)

Редакційна колегія:

Коцан І. Я. – професор, доктор біологічних наук, ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки – голова редакційної колегії; *Бояр А. О.* – проректор з наукової роботи та інновацій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, доктор економічних наук, доцент, (заступник голови редакційної колегії); *Лаба О. В.* – кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету – заступник голови редакційної колегії; *Яцишин М. М.* – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права; *Духневич А. В.* – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін; *Фідря Ю. О.* – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права і процесу; *Демчук А. М.* – кандидат юридичних наук, заступник декана юридичного факультету; *Старчук О. В.* – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін; *Джурак Л. М.* – відповідальний секретар редакційної колегії.

Рецензенти:

Бобровник С. В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Носік В. В. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, професор кафедри земельного та аграрного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Актуальні питання реформування правової системи: зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-
А 43 практич. конф. (Луцьк, 24–25 червня 2016 р.) / уклад. Л. М. Джурак. – Луцьк : Вежа-Друк,
2016. – 352 с.

ISBN 978-966-940-002-4

У збірнику розглядаються питання реформування правової системи, які обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції в м. Луцьку 24–25 червня 2016 р. Репрезентовано новітні погляди науковців та практиків на державу й право в умовах їх становлення, сучасного стану та перспектив розвитку. Досліджено актуальні філософсько-правові й теоретико-юридичні проблеми державотворення, правотворення, праворозуміння та правореалізації як у цілому, так і різного галузевого спрямування з метою їх оптимізації й створення наукових засад для подальшого якісного перетворення.

Для науковців, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться проблемами правової системи України.

УДК34(082)(477)
ББК 67.99(4Укр)я431

ISBN 978-966-940-002-4

© Джурак Л. М. (укладання), 2016
© Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, 2016

<i>Сухацький Р. П.</i> Правові аспекти визначення комерційної таємниці.....	174
<i>Janczarek A.</i> Kilka uwag na temat służebności w polskim systemie prawnym	176

ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

<i>Бевз О. В.</i> Правові форми участі громадськості в прийнятті рішень, що стосуються довкілля, у сучасних умовах реформування правової системи	178
<i>Вознюк Н. І.</i> До питання про процедури забезпечення державними соціальними допомогами.....	180
<i>Вусенко Ю. В., Міненко С. М.</i> Проблеми управління в галузі охорони та використання земель водного фонду України.....	182
<i>Гавриш Н. С.</i> Правова охорона міських ґрунтів.....	184
<i>Григор'єва Х. А.</i> Правовий механізм часткового відшкодування вартості тварин як різновид державної підтримки.....	186
<i>Духневич А. В.</i> Врегулювання суперечок в рамках СОТ.....	189
<i>Єрмоласва Т. В.</i> Актуальні питання правової охорони водних живих ресурсів.....	191
<i>Золотарьова Д. М.</i> Співвідношення права користування надрами та земельними ділянками для проведення геологорозвідувальних робіт.....	192
<i>Ігнатенко І. В.</i> До питання про удосконалення містобудівного законодавства	194
<i>Каракаш І. І.</i> Система екологічного права та його співвідношення з іншими галузями права	197
<i>Ковальчук Т. Г.</i> Правове регулювання охорони земель в Україні як гарантія правопорядку у сфері земельних відносин	199
<i>Костенко В. О.</i> Правове забезпечення консервації земель як засобу економічного стимулювання їх охорони.....	202
<i>Костяшкін І. О.</i> Правове забезпечення доступу до здійснення права власності на землю в Україні	203
<i>Краснова М. В.</i> Формування сучасних підходів до права екологічної безпеки України.....	205
<i>Машевська Л. А.</i> Особливості розгляду аграрно-правових спорів з приводу договорів оренди земель сільськогосподарського призначення.....	208
<i>Носік В. В.</i> Конституційні основи захисту права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні	210
<i>Обушенко Н. М.</i> Поняття і сутність колізії як правового явища.....	212
<i>Обушенко О. М.</i> Співвідношення понять інституту охорони праці.....	214
<i>Одарюк М. П.</i> Нормативне закріплення та формальне вираження як ознаки процедур в земельному праві	216
<i>Плотник А. О.</i> До питання про спільну комунальну власність на земельну ділянку.....	217
<i>Поліщук В. А.</i> Права і обов'язки суб'єктів промислового садівництва.....	219
<i>Sieńko M.</i> Izby rolnicze jako forma organizacji producentów rolnych.....	221
<i>Сушик О. В.</i> Органи державного управління у сфері екології в Україні: правові проблеми функціонування.....	222
<i>Ущановська О. І.</i> Конституційні основи планування об'єктів поселенської мережі в Україні	224

Діюче земельне законодавство не встановлює розміри земельних ділянок, які надаються підприємствам, установам та організаціям для здійснення надрокористування. Вони визначаються кожного разу окремо в ході проектування гірничих підприємств, виходячи із вимог технічної експлуатації місця залягання корисних копалин.

У гірничій промисловості, звичайно, проблема оптимального визначення розмірів землекористування посідає важливе місце, оскільки в даному випадку використовується земля не тільки безпосередньо для розробки надр, але й для обслуговування інших потреб надрокористування. Йдеться, зокрема про розміщення робітничих містечок, складів, під'їзні шляхи і т.д.

На практиці трапляються випадки коли надрокористувача отримують у користуванні земельні ділянки в розмірах, що значно перевищують їх дійсну потребу. Мухітдінов Н. Б., з цього приводу вказує, принаймні, на два негативні наслідки. По-перше, створюються додаткові труднощі для землекористувачів чи власників земельних ділянок, оскільки в таких випадках, як правило, вилучаються у них земельні ділянки. По-друге, це часто приводить до завищення капіталовкладень в будівництво гірничих підприємств [2, с. 294].

Таким чином, правильне визначення розміру відведених для потреб користування надрами земельних ділянок, необхідне для забезпечення інтересів як землекористувачів, так і надрокористувачів.

Що ж стосується визначення розміру земельних ділянок для проведення розвідувальних робіт, то в даному випадку, за основу повинні прийматися параметри викладені в спеціальному дозволі на геологічне вивчення надр.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такий висновок, що критерієм для розмежування відносин з надрокористування та землекористування є об'єкт їх правового регулювання та мета виникнення правовідносин. При цьому, для того щоб реалізувати право надрокористування необхідно володіти певним правом на ту земельну ділянку, яка виступатиме майданчиком для здійснення робіт, які відносяться до операцій з надрокористування. Інакше кажучи, право на надра повинне бути забезпечене правом на землю.

Література

1. Барабаш Н. П. Правовий режим земель, наданих для користування надрами [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 - Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право / Н. П. Барабаш ; наук. кер.: В. І. Федорович ; Львівський національний університет ім. І. Франка. - Львов : Б. в., 2012. - 236 с.
2. Мухитдинов Н.Б. Правовые проблемы пользования недрами. – Алма-Ата: Изд. Наука Каз. ССР, 1972. – С. 334.

Zolotariova D. The correlation of the right to use the subsoil and lot lands for carrying out exploration work. Analyzed the relationship between law and subsoil plots of land for exploration. The question concerning the determination of land provided for the needs of subsoil use.

Keywords: land, subsurface area, the geological study of subsoil, prospecting work.

ДО ПИТАННЯ ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ МІСТОБУДІВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

І. В. Ігнатенко

Проаналізовано законодавчу базу, що регулює містобудівну діяльність і зроблено висновок щодо необхідності систематизації нормативного матеріалу, який дасть можливість уникнути більшою мірою тих протиріч та прогалин, які перешкоджають належному розвитку будівельної галузі, її інвестиційної активності. Пропонується прийняття Містобудівного кодексу України, як основного законодавчого акту вищої юридичної сили в сфері містобудування.

Ключові слова: містобудування, містобудівний кодекс, планування, забудова земель.

Основу вітчизняного містобудівного законодавства складають закони України «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про основи містобудування», «Про відповідальність за

правопорушення у сфері містобудівної діяльності», «Про архітектурну діяльність», «Про Генеральну схему планування території України», «Про будівельні норми» та ін. Окрім того, на розвиток законодавчих положень прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів. Всі вони мають забезпечувати повну та всебічну правову регламентацію суспільних відносин у сфері містобудування. Натомість, регулювання окремих аспектів цих відносин не в повній мірі відповідає вимогам сьогодення.

Аналіз норм містобудівного законодавства дає підстави стверджувати про наявність ряду положень, які потребують удосконалення. Це стосується, зокрема процедури розроблення, погодження та затвердження містобудівної документації, видачі дозволів на будівництво об'єктів містобудування, прийняття рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань містобудування, участі громадськості в обговоренні проектів таких рішень недостатньо врегульована, не повною мірою забезпечується виконання завдань планування, забудови та іншого використання територій, сталого розвитку населених пунктів. У зв'язку з цим актуалізується проблема подальшого удосконалення відповідних норм законодавства у сфері містобудування.

Нормативно-правове регулювання відносин у сфері містобудування здійснюється міжнародними та національними нормативними правовими актами. Системний характер відносин у зазначеній сфері визначає спільну мету їх правового регулювання: це узгоджений і взаємопов'язаний правовий вплив. Норми у цій сфері взаємопов'язані і взаємозумовлені, але включені в різні нормативні правові акти. Системність відносин по забудові земель не означає абсолютної уніфікації регулюючих ці відносини правових норм і втрати ними своєрідності, а лише зумовлює необхідність їх кодифікації.

Містобудівне законодавство містить загалом досить великий обсяг нормативно-правових актів, і тому кодифікація як спосіб його упорядкування застосовується з давніх часів. Достатньо навести як приклад Статут будівельний Російської імперії, не згадуючи про більш ранні варіанти кодифікації, відомі вітчизняному праву і праву зарубіжних країн. В радянський період єдиного кодифікованого акта законодавства у сфері містобудування не існувало.

Науковці у своїх роботах доводили необхідність видання основоположного кодифікованого акта в містобудуванні. Зокрема, потреба у створенні зводу архітектурно-технічних норм, обов'язкових при розробці проектів планування і забудови, наприклад, міст, відзначалась ще у 60-х роках минулого сторіччя В. П. Балезінім. Він стверджував, що кодифікацію законодавства про правовий режим населених пунктів доцільно здійснювати виключно в межах кодифікації земельного законодавства в цілому [1, с. 117]. У 80-х роках І. Т. Хламов та К. Ф. Шометов наголошували на актуальності проблеми упорядкування та вдосконалення законодавства в сфері містобудування [2, с. 29].

Взагалі до початку 90-х років ХХ ст. містобудівна діяльність здійснювалась без повноцінної системи правового забезпечення. Вона регулювалась більш ніж 10 тис. нормативних актів, інструкцій, директивних і відомчих документів, які носили підзаконний характер і приймались переважно центральними органами. Ці нормативно-правові акти враховували відомчі інтереси, не мали чітких юридичних меж і постійної законодавчої сили і нерідко не були узгодженими між собою. Актуальність розробки містобудівного законодавства почала гостро поставати в умовах переходу до ринкової економіки, введення різних форм власності на землю, проведенням земельної реформи. Уніфікація містобудівних рішень зумовила необхідність перегляду містобудівної нормативної бази. Подолання бар'єра між системою минулого, яка ще продовжує існувати за інерцією, і системою майбутнього – це завдання оновленого містобудівного законодавства.

Започаткування процесу кодифікації в Україні можна вважати прийняття у 1992 р. Закону України «Про основи містобудування». Цим законом закладено законодавчі засади містобудівної діяльності в Україні, насамперед, формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення сталого розвитку населених пунктів. В подальшому були прийняті закони «Про планування і забудову територій», «Про Генеральну схему планування території України», «Про архітектурну діяльність», «Про регулювання містобудівної діяльності», які разом з підзаконними нормативно-правовими актами утворили окрему галузь національного законодавства. В теперішній час триває робота над проектом Містобудівного кодексу України, який покликаний вирішити завдання кодифікації містобудівного законодавства.

У травні 2010 року було внесено на розгляд Верховної Ради України проект містобудівного кодексу України, який викликав дискусію в засобах масової інформації та певні зауваження серед спеціалістів. У пояснювальній записці до проекту цього нормативного акту зазначається, що з його прийняттям передбачається розвиток положень чинних законів, які регулюють сферу містобудівної

діяльності [3]. При цьому, текст законопроектів повністю відтворює зміст законів України «Про основи містобудування», «Про архітектурну діяльність» та інші нормативні акти. Планується, що з моменту прийняття Містобудівного кодексу України, вказані нормативні акти втратять свою чинність. Крім того, у вказаному проекті чітко не визначається коло суспільних відносин, які майбутній кодекс має врегулювати. Недостатньо врегульованими залишаються питання земельних відносин при здійсненні містобудівної діяльності. Таким чином, прийняття Містобудівного кодексу у тому вигляді, який визначає проект, не вирішить проблеми кодифікованості містобудівного законодавства і співвідношення його із земельним законодавством.

Аналізуючи законодавчу базу, що регулює містобудівну діяльність, О. Квасніцька приходить до висновку про необхідність систематизації нормативного матеріалу, що дасть можливість уникнути більшою мірою тих протиріч та прогалин, які перешкоджають належному розвитку будівельної галузі, її інвестиційної активності [4, с. 13]. Мірошниченко А. М. одночасно із кодифікацією основних норм на рівні законів пропонує, по суті, систематизувати і підзаконне нормативно-технічне регулювання [5, с. 122].

В свою чергу, Правдюк В. М. вважає, що при здійсненні реформ, можливо, існує необхідність в існуванні двох окремих законодавчих актів: загального закону про планування та спеціального закону про регулювання містобудування. На його думку, можливим є також існування зазначених двох законів як загальної та спеціальної частин єдиного Містобудівного кодексу. В будь-якому разі, назва та форма нормативного документу не повинна бути самоціллю [6].

У цьому аспекті заслуговує на увагу зарубіжний досвід, де протягом багатьох років планувальне право розвивається як окрема галузь права. У світі зберігається тенденція створення або консолідації існуючих нормативно-правових актів у єдиний кодифікований акт, який регулює сферу містобудування. Так, наприклад, особливістю правового регулювання у сфері містобудівної діяльності у США виступає наявність Міжнародних кодексів, які були прийняті Міжнародною кодифікаційною радою (International Code Council) з метою встановлення однакових стандартів здійснення будівельних робіт. Ціль розробки Міжнародних кодексів полягає в об'єднанні існуючих будівельних норм з метою захисту здоров'я та загального благополуччя населення. Зокрема, на території США діють Міжнародний будівельний кодекс, Міжнародний житловий кодекс, Міжнародний кодекс зонування та деякі інші.

З аналізу розвитку містобудівної галузі Російської Федерації вбачається, що за часів переходу до ринкових відносин будівельна діяльність в РФ зазнавала значних та радикальних змін, починаючи від ліквідації єдиної системи планування та фондового розподілення матеріально-технічних ресурсів, припинення прямого адміністративного впливу на діяльність будівельних організацій до прийняття Містобудівного кодексу РФ у грудні 2004 року, а у червні 2008 р. – Містобудівного кодексу міста Москви та ряду інших нормативно-правових актів у сфері містобудівної діяльності, які здійснили відчутний вплив на розвиток та удосконалення містобудівного комплексу у РФ.

Враховуючи такий позитивний досвід, існують підстави вважати, що створення в Україні аналогічного кодифікованого акту було б доцільним. Кодифікація вітчизняного містобудівного законодавства при належному науково-методологічному обґрунтуванні та застосуванні системного підходу до його формування може стати перспективним напрямом реформування і земельного законодавства. Це в цілому зумовлює необхідність прийняття Містобудівного кодексу України, як основного законодавчого акту вищої юридичної сили в сфері містобудування. Він дозволить забезпечити систематизацію та уніфікацію норм, що регулюють відносини в сфері містобудування.

Створення ефективної правової системи, яка б відповідала вимогам містобудування, виступає неодмінною умовою забезпечення надійних засобів державного регулювання в цій сфері. Основне завдання відповідних норм полягає у встановленні єдиних науково обґрунтованих вимог до проектування і будівництва із застосуванням найдоцільніших рішень стосовно забудови населених пунктів, будинків і споруд, уніфікації дозвільної процедури, раціонального використання та охорони земель.

Література

1. Балезин В. П. Правовой режим земель городской застройки / В. П. Балезин. – М. : Государственное издательство юридической литературы, 1963. – 194 с.
2. Чигир В. Ф. Хламов И. Т., Шеметов К. Ф. Капитальное строительство в условиях ускорения научно-технического прогресса. Планово-организационные проблемы / под ред. Б. В. Титова. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1988, Ч. 1. – 152 с.

3. Проект Містобудівного кодексу України [Електронний ресурс] від 18.05.2010 р. № 6400 // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=37713. – Заг. з екрану.

4. Квасніцька О. Містобудівне законодавство України: проблеми та перспективи розвитку / О. Квасніцька // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 7. – С. 12-15

5. Мірошніченко А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: Монографія / А. М. Мірошніченко. – К. : Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2009. – 268 с.

6. Правдюк В. М. Поділ земель України за цільовим призначенням за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / А. М. Мірошніченко ; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., – 2012. – 220 с.

Ignatenko I. On improvement of town planning legislation. Analyzed the legal framework governing urban development activity and concluded on the need to systematize normative material that will avoid more of those contradictions and gaps that prevent the proper development of the construction industry, its investment activity. Adoption of the proposed Development Code of Ukraine, as a basic legal act of higher legal force in the field of urban planning.

Keywords: urban planning, urban development code, planning, development land.

СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ТА ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ З ІНШИМИ ГАЛУЗЯМИ ПРАВА

I. I. Каракаш

У доповіді розглядаються питання системи екологічного права та його співвідношення з іншими галузями права у вітчизняній правовій системі. Автор є представником Одеської школи екологічного права, яка дотримується формування системи галузі екологічного права на засадах «диференційованої» концепції, тобто відносно відокремленого функціонування природноресурсових відносин та формування цієї основи природноресурсового права і самостійного існування природоохоронних норм права, на засадах яких сформовано та існує екологічне право.

Ключові слова: екологічне право, природоохоронні правові норми, природноресурсові відносини, співвідношення галузей права.

Загальноприйнятим є виділення в кожній галузі вітчизняного права його системи як галузі права, правової науки та навчальної дисципліни. У цьому відношенні сучасне «Екологічне право України» не є винятком, оскільки є невід'ємною складовою вітчизняної правової системи.

У даний час широко визнаним є розуміння системи галузі екологічного права як сукупності його інститутів, розташованих у визначеній послідовності відповідно до їх внутрішніх закономірностей функціонування. Система екологічного права як галузь права містить в собі правові норми, що об'єднують: екологізовані норми природноресурсового права стосовно охорони земельних, гірничих, водних, лісових, флористичних, фауністичних та інших ландшафтних природних об'єктів та їх ресурсів, а також норми правової охорони виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу; екологічні норми атмосферно-повітряного, природно-заповідного, курортно-лікувального та рекреаційно-оздоровчого законодавства; екологічні норми міжгалузевих інститутів щодо правової охорони середовища поселень, урбанізованих територій, галузей господарської діяльності, а також територій і зон надзвичайних екологічних ситуацій; норми забезпечення екологічної безпеки для життя і здоров'я населення країни та правової охорони від стихійних природних явищ і небезпечного антропогенного впливу на навколишнє природне середовище.

Відомо також, що система науки екологічного права охоплює: еколого-правову доктрину; еколого-правові норми; екологічні правовідносини; історію та динаміку розвитку екологічного законодавства; стан розвитку екологічного права зарубіжних країн та його порівняння з вітчизняною галуззю права; правові форми міжнародного співробітництва у сфері екології; міжнародне екологічне право (право навколишнього природного середовища) тощо. Тому система науки екологічного права ширше системи галузі екологічного права.